

Glorie-Jertfă-Uitare

**Armata română
pe frontul de Est**

Autor

Manuel Stănescu

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2019

Antonescu: "Ostași, vă ordon treceți Prutul"	9
De ce trebuia cucerită Odessa de Armata română?	25
Cucerirea Peninsulei Kerci și a orașului Harkov	43
Cucerirea portului Sevastopol – Armata română în vara anului 1942.....	47
Drumul către Stalingrad: Armata română pe frontul de Est: august 1942	51
Armata română pe frontul de Est – înainte de Stalingrad.....	55
71 de ani de la invazia eșuată a Armatei Roșii în România: Bătălia de la Târgu Frumos	59
Sfârșitul iluziei: spargerea frontului în Moldova.....	83

ANTONESCU: “OSTAȘI, VĂ ORDON TRECETI PRUTUL”

La ora 2, în noaptea de 21 spre 22 iunie 1941, Armata Română primește de la generalul Ion Antonescu legendarul ordin: „Ostași, treceți Prutul!“ Un moment care desparte două tragedii naționale: pierderea Basarabiei și a Bucovinei de Nord prin ultimatumul din 1940 și cucerirea României de către Armata Roșie în 1944.

România a intrat „de facto” în cel de-al Doilea Război Mondial o dată cu ultimatumurile Uniunii Sovietice din 26 și 28 iunie 1940, care au dus la pierderea Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța, prima parte a unei drame în trei acte, jucată în vara acelui an. Cedarea fără luptă, în pofida asigurărilor repetate ale înaltelor oficialități de la București că granițele vor fi apărate cu orice sacrificii, a pus armata Română într-o situație umilitoare, cu consecințe în timp poate mai tragice decât orice înfrângere militară.

După preluarea puterii în septembrie 1940, generalul Ion Antonescu a declarat fără echivoc: „*Noi ne-am aşezat pe Axa Roma-Berlin. Mergem sută în sută și cu cea mai mare cinste în această direcție. Am pornit aşa, nu ne mai uităm la dreapta sau la stânga*“. Nu și-a ascuns intențiile de a lupta chiar și cu arma în mâna pentru eliberarea

acestor teritorii în cazul unui conflict (previzibil) dintre Germania și Uniunea Sovietică.

Evenimentele s-au precipitat după aderarea României la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940). Istoricii sunt în general de acord că Antonescu a avut cunoștință de intențiile germane în ceea ce privește Uniunea Sovietică încă din decembrie 1940, cu alte cuvinte, la scurt timp după ce Adolf Hitler semnase, la 18 decembrie, Directiva nr. 21 (ipoteza „Barbarossa”, planul de invazie a Rusiei în primăvara anului 1941), prin intermediul șefului Misiunii Militare Germane, generalul Erik Hansen. Până în primăvara anului 1941, factorii de decizie de la Berlin au fost convinși de imposibilitatea folosirii armatei române pentru acțiuni ofensive de amploare, bazându-se în principal pe un raport amplu al generalului Arthur Hauffe, șeful statului major al Misiunii Militare Germane în România, transmis Înaltului Comandament al Armatei de uscat în februarie 1941, care considera că doar diviziile instruite de germani pot fi folosite în acțiuni ofensive de mică amploare.

În luna mai a anului 1941 a fost transferat în România comandamentul Armatei 11 germane (general Eugen von Schobert). La insistențele generalului Antonescu de a fi întărit de data declanșării operațiunilor cu cel puțin două săptămâni înainte pentru a avea timpul necesar mobilizării, la 9 iunie, la Predeal, ministrul Germaniei la București, Manfred von Killinger, i-a înmânat un petic de hârtie pe care scrisește: *22 iunie*.

Detaliile colaborării militare româno-germane au fost pe deplin aduse la cunoștința generalului Antonescu la 12 iunie, în cadrul întrevederii cu Hitler de la München și la 18 iunie, prin scrisoarea trimisă de cancelarul german Conducătorului statului român. Două

Respect pentru oameni și cărți

armate române (3 și 4, având în compunere 23 de mari unități) împreună cu Armata 11 germană formau un grup de armate a cărui comandă era atribuită, din rațiuni politice evidente dar în mod formal, generalului Antonescu. Cunoscută sub denumirea de „Grupul de armate general Antonescu”, această structură se subordona Grupului de Armate „Sud”, comandate de feldmareșalul Gerd von Rundstedt.

Angajarea României în război, la 22 iunie 1941, a vizat refacerea integrității teritoriale pe frontiera de est, iar motivele participării românești la război nu au coincis de fel cu cele germane.

Forța combativă a armatei

La declanșarea operațiunilor militare forța combativă a armatei nu era fundamental schimbată față de anul precedent. Conform recensământului din 6 aprilie 1941, România avea o populație de 13.535.757 de locuitori, din care partea masculină reprezenta 49, 3%, respectiv 6.674.757 de persoane. Potrivit calculelor specialiștilor, potențialul mobilizabil se cifra la circa 2.200.000 persoane, ceea ce reprezenta 32, 9% din populație și 16, 2% din total. În planul de mobilizare pe anul 1941, în vigoare la 22 iunie, efectivul total de militari se ridica la 1.139.604 militari, din care 39.476 ofițeri, 57.003 subofițeri și 1.043.126 trupă. Planul de mobilizare cuprindea Marele Cartier General, trei comandamente de armată, 11 de corp de armată, 214 formațiuni operative, 24 formațiuni de servicii operative, 41 de comandamente, unități și formațiuni de zonă interioară.

Aeronautica (aviația și artleria antiaeriană) dispunea de 50 de escadrile, dintre care 17 de vânătoare, 15 de bombardament, 7 de observație, 6 de legătură și altele. Totalul avioanelor era de 1.061, dintre

care 440 erau pentru școală și instrucție. Principala forță a aeronafticiei române care a acționat în campania anului 1941 a fost Gruparea aeriană de luptă, ce avea 253 de avioane, dintre care 205 operative. Marina (compusă din Divizia de Mare și Divizia de Dunăre) avea 39 de nave de luptă mai importante, dintre care 22 maritime și 17 fluviale: patru distrugătoare, submarinul Delfinul, trei vedete torpiloare, trei puitoare de mine etc.

Carențele de înzestrare erau dublate de cele privind pregătirea cadrelor (în special a celor de rezervă), a instruirii unor contingente datorită restricțiilor bugetare din perioada crizei economice. Serviciile armatei se confruntau cu mari neajunsuri. După formula reputatului istoric Petre Otu, „ceea ce armata română nu a putut plăti cu bani a plătit, mai târziu, cu sânge”.

Transformări ale organismului militar românesc (iunie 1940 – iunie 1941)

Rapturile teritoriale din vara anului 1940 au dus la pierderea unor importante aliniamente defensive, coloana vertebrală a sistemului militar național – râul Nistru, Carpații Orientali, „portile” Someșului și Mureșului, Munții Apuseni. Au afectat, de asemenea, potențialul demografic-militar al țării, disponibilul de mobilizare scăzând cu peste 1/3, de la 3, 5 milioane de persoane în 1937, la 2, 2 milioane în 1941. În consecință, au scăzut și efectivele contingentelor anuale care se încorporau. Pierderile în oameni au fost completate de cele în materiale din teritoriile cedate: clădiri, fortificații, instalații, armament, echipament de tot felul. Pozițiile geostrategice pierdute au însemnat o lungire a frontierelor de apărăt, pe fondul scăderii populației. Peste

toate acestea se instaurase o stare morală dezastruoasă, prin prisma cedărilor fără luptă ale unor teritorii-simbol ale țării. Poziția militară a României în plan european s-a diminuat până aproape de dispariție.

Venit la putere la 6 septembrie 1940, Ion Antonescu și-a propus un program de reforme militare, concretizat în formula „o armată mică, dar puternică” și care, printre altele, prevedea: reducerea cadrului de pace și de mobilizare la resursele demografice și materiale după rapturile teritoriale, adevararea structurilor organizatorice la resursele financiare ale statului, dotarea marilor unități cu mijloace moderne de luptă (blindate, armament antitanc și antiaerian, motorizare etc.); desființarea tuturor comandamentelor care nu aveau întrebuițare în război; crearea unor mari unități omogene care să dispună de o bună mobilitate în câmp tactic; perfecționarea programului de formare a cadrelor și instruire a trupelor în acord cu doctrina germană și multe altele. În paralel, a procedat la desconcentrarea trupelor și la înapoierea rechizițiilor.

La 16 octombrie 1940 s-au desființat Ministerul Aerului și Marinei și Ministerul Înzestrării Armatei (create în 1936 și, respectiv, 1938). S-a constituit un singur minister, Ministerul Apărării Naționale, cu patru subsecretariate de stat – al Armatei de Uscat, al Aerului, al Marinei și al Înzestrării Armatei. Marele Stat Major a fost degrevat de sarcinile administrative și însărcinat cu pregătirea operativ-strategică a armatei, elaborarea planurilor de operații, pregătirea cadrelor și instruirea trupei.

În locul generalului Florea Țenescu, trecut în rezervă (împreună cu alți zece generali), Ion Antonescu l-a numit în fruntea Marelui Stat Major pe generalul Alexandru Ioanițiu. Au fost desființate comandamentele unor grupuri de armate, armate, corpuri de armată

și mari unități. S-au organizat diviziile de infanterie, revenindu-se la sistemul ternar, iar diviziile de cavalerie, greoale și slab înarmate, au fost transformate în brigăzi, structură mai ușor de condus. Brigada 1 moto-mecanizată, singura mare unitate de acest tip, a fost transformată, în ianuarie 1941, în Divizia 1 blindată, deși avea în compunere doar un regiment de tancuri. Înzestrarea, în condițiile în care finanțele țării ciunite treceau printr-o situație grea, a fost probabil cea mai dificilă problemă, Antonescu încercând să sporească sumele alocate dotării, în perioada septembrie 1940-mai 1941 armata primind fonduri în valoare de 20.504.999.906 lei, din care pentru înzestrare, 13.225.954.

Nu atât banii, cât sursele de aprovizionare constituiau o problemă, principalul furnizor (Germania) abordând o politică reticentă pe fondul propriei nevoi de înzestrare pentru război. Cooperarea româno-germană s-a extins și în domeniul pregătirii cadrelor și instruirii trupelor. După sosirea Misiunii Militare Germane în România (octombrie 1940) s-au constituit centre de instrucție pe arme, cu scopul de a forma „după procedeele germane instructori și comandanți de subunități și unități până la batalion inclusiv”. De asemenea, trei mari unități de infanterie (5, 6, 13 infanterie) și Divizia blindată s-au instruit în comun cu unități germane, ele fiind considerate „divizii model”. Consilierii germani au fost detașați la Școala Superioară de Război pentru prelegeri, aplicații tactice și exerciții demonstrative necesare pentru familiarizarea cu exigențele câmpului de luptă a viitorilor ofițeri.

Operațiuni militare pe Frontul de Est (iunie-iulie 1941)

Grupul de armate „general Antonescu”, compus din armatele 3 și 4 române și 11 germană, avea în subordine 10 comandamente de corp de armată (7 române și 3 germane), 3 brigăzi de munte române, 4 brigăzi de cavalerie române, 2 brigăzi de fortificații române și alte unități eterogene. Acțiunile de luptă au fost sprijinite de Flota 4 aeriană germană și de Gruparea Aeriană de Luptă română, compusă din 3 flotile de aviație de bombardament, 1 flotilă de aviație de vânătoare, 1 flotilă de hidroaviație, escadrile de recunoaștere, legătură și observație. În zona de operații se găseau 4 grupuri de artilerie antiaeriană cu 12 divizioane. Marina militară română dispunea de 39 de nave de luptă mai importante, din care 22 la Marea Neagră și 17 pe Dunăre. Efectivele totale ale armatei române angajate în luptă însumau 473.102 de militari, pe arme 402.747 armata de uscat, 56.176 aeronautica și 14.180 marina.

În fața forțelor germano-române se găsea Frontul de Sud sovietic, constituit din armatele 9 (la sud) și 18 (la nord), având 8 corpuri de armată (dintre care 3 corpuri mecanizate și un corp de cavalerie) cu circa 20-24 de mari unități.

Conform concepției operative a Înaltului Comandament german, la flancul sudic al frontului sovieto-german, în Galitia, pe direcția Lvov-Kiev, urma să treacă la ofensivă Grupul de armate „Sud” al feldmareșalului Gerd von Rundstedt, de pe un aliniament de plecare aflat cu circa 100 km mai spre vest. În consecință, Grupul de armate „General Antonescu” a primit misiunea inițială de a fixa, în perioada 22 iunie – 1 iulie, forțele sovietice din față și a crea capete de pod dincolo de Prut („așteptarea strategică” sau „bătălia așteptării”). Ulterior, pe

măsura progresului forțelor germane, urmau să treacă la ofensivă și trupele de pe frontul român. Străpungerea apărării inamice cădea în sarcina Armatei 11 germane pe direcția generală Iași, Moghilev, distanța cea mai scurtă spre Nistru, pentru a tăia în două dispozitivul sovietic. La flancul stâng al Armatei 11, în Bucovina, urma să treacă la ofensivă Armata 3 română, iar în flancul drept, în centrul și sudul Basarabiei, Armata 4.

Succesul Armatei 3 în Bucovina

Armata 3 română (condusă de general Petre Dumitrescu) avea la dispoziție Corpul de munte 1, 2 și 4 mixtă munte, cu un total de 18 batalioane vânători de munte, Divizia 7 infanterie, Brigada 8 cavalerie, trei batalioane mitraliere divizioane, două divizioane de artillerie grea și alte subunități de arme, printre care și trei escadrile de aviație de recunoaștere și observare.

Concepția operației prevedea o lovitură principală cu Divizia 7 infanterie, Brigada 2 mixtă munte și Brigada 8 cavalerie pe direcția Mihăileni, Noua Suliță, Hotin și o lovitură secundară cu brigăzile 1 și 4 mixtă munte și un detașament independent pe direcția Vicovul de Jos, Storojineț, Cernăuți, Hotin. În perioada „așteptării strategice” (22 iunie – 1 iulie 1941) trupele au desfășurat acțiuni cu caracter local, incursiuni și recunoașteri în dispozitivul inamic. Ofensiva propriu-zisă s-a declanșat la 3 iulie 1941. La 5 iulie, după lupte îndărjite, a fost eliberat Cernăuțiul printr-o manevră dublu învăluitoare a brigăzilor 1 și 4 mixtă munte.

Continuând acțiunile de luptă, la 8 iulie ostașii Brigăzii 2 munte au eliberat orașul Hotin, punând punct campaniei Armatei 3 române